

Inntektssystemutvalget (2020 - 2022)

Vår referanse: 21/02732-41
Arkivkode:
Saksbehandler: Marte Malones
Deres referanse:
Dato: 19.04.2022

KS storbynettverk - uttalelse til Inntektssystemutvalget

Kommunene i KS storbynettverk deler By- og levekårsutvalgets bekymringer om at byenes kostnader knyttet til levekårsutfordringer ikke blir tilstrekkelig hensyntatt. Det utfordrer kommunenes evne til å levere likeverdige tjenester til alle. Vi mener det er viktig at Inntektssystemutvalget belyser disse problemstillingene, og foreslår justeringer i inntektssystemet for å fange opp disse utfordringene. Alternativt vil videreføring og en oppjustering av storbytilskuddet være et viktig supplement til utgiftsutjevningen, dersom man ikke klarer å finne tilfredsstillende kriterier i kostnadsnøkkelen.

I mandatet til Inntektssystemutvalget står dette: *“Inntektssystemet bør være mest mulig nøytralt med hensyn til kommunesammenslåinger, og ikke legge føringer eller insentiver på hvordan kommunene organiserer seg”*. KS storbynettverk støtter dette og vil derfor anbefale at man viderefører prinsippet om kommuner kun skal få kompensasjon for smådriftsulemper hvis man er “ufrivillig liten”. Vi vil også peke på innføringen av skoletilskuddet er uheldig. Dette bryter med prinsippet om at inntektssystemet ikke skal gi insentiver til hvordan kommunene skal organisere seg. Tilskuddet svekker også storbyene.

Når fordelingsvirkninger vurderes, bør man ikke bare se på antall kommuner som vinner og taper. Minst like interessant er det å se på antallet innbyggere som bor og får tjenester i kommunene som henholdsvis taper og vinner på omleggingen.

KS storbynettverk har forventinger til at Inntektssystemutvalget i sine vurderinger vektlegger storbyenes utfordringer og behov.

Innspill til Inntektssystemutvalgets arbeid

By- og levekårsutvalget peker i sin utredning, NOU 2020:16 Levekår i byer – Gode lokalsamfunn for alle, på behovet for å gjennomgå inntektssystemet. Utvalget mener at det er grunn til å anta at en del store byer ikke blir tilstrekkelig kompensert for utgiftene ved opphoping av levekårsutfordringer. Utvalget trekker fram kostnader til sosiale tjenester, særlig boligsosialt arbeid, sosialhjelp, og kommunale arbeidstiltak. Det samme gjelder forebyggende og kompenserende utgifter grunnet sammensatte levekårsutfordringer som rus og psykiatri, lav inntekt, høy andel innvandrerbefolkning som trenger oppfølging, og andre forebyggende tjenester, samt utgifter forbundet med utdanningssektoren. Overrepresentasjon av barn med annen språkbakgrunn i skolen og i barnehagene gir også økte kostnader, men fanges ikke opp i analysene.

På dette grunnlaget mener By- og levekårsutvalget at det er behov for en ekstra gjennomgang av kommunenes inntektssystem med vekt på konsentrasjon av levekårsutfordringer og opphoping av

individuelle levekårsutfordringer i utsatte byområder. Utvalget anbefaler at Inntektssystemutvalget vurderer om kommunene er godt nok kompensert for å kunne tilby likeverdige tjenester i levekårsutsatte byområder og at de bør gis et tilleggsmandat for å sikre at de prioriterer og har tilstrekkelig med tid til disse spørsmålene. KS storbynettverk deler levekårsutvalgets bekymringer om at byenes kostnader knyttet til levekårsutfordringer ikke blir tilstrekkelig hensyntatt i dagens inntektssystem.

Tidligere gjennomganger av inntektssystemet har vist at det er krevende å finne gode forklaringsvariabler som fanger opp levekårsutfordringer i kostnadsnøkkelen. Både sosialhjelpsnøkkelen og barnevernsnøkkelen har lav forklaringskraft og det har vært vanskelig å finne gode kriterier.

Innføring av pedagog- og bemanningsnormer i skoler og barnehager gjør at større kommuner i mindre grad enn tidligere har stordriftsfordeler. Samtidig er levekårsvariabler i liten grad vektlagt i kostnadsnøkklene for barnehage og skole, og KS storbynettverk er bekymret for at spesielle utfordringer knyttet til levekår ikke fanges opp i tilstrekkelig grad på disse tjenesteområdene.

Det å kunne tilby likeverdige tjenester er «grunnpilaren» i inntektssystemet. Det er derfor viktig med en fornyet gjennomgang av de forholdene som påpekes i NOU-en om mulige mangler med dagens overføringssystem knyttet til underfinansiering av tjenester i levekårsutsatte områder. I en slik sammenheng er bedre statistiske data om levekår viktig. KS storbynettverk mener det er viktig at Inntektssystemutvalget belyser disse problemstillingene, og foreslår justeringer i inntektssystemet for å fange opp disse utfordringene.

By- og levekårsutvalget peker på at selv om kriteriene i inntektssystemet videreutvikles, vil det fortsatt være utgifter som ikke fanges opp av kriteriene. By- og levekårsutvalget mener at det også kan være aktuelt å tildele ekstra midler basert på skjønn, slik som gjennom inntektssystemets storbytilskudd.

Generalistkommuneprinsippet og storbyenes rolle i regionene

Generalistkommuneprinsippet ligger fast, og ligger dermed også til grunn for Inntektssystemutvalgets arbeid. I praksis etterleves generalistkommuneprinsippet likevel ikke. Storbykommunene tar et utvidet ansvar, og fungerer som motorer i regionene sine. De leverer tjenester til, og tar i mange tilfeller kostnader for, omkringliggende kommuner. Det er viktig at inntektssystemet tar utgangspunkt i dette.

Ved spesielle hendelser eller utfordringer, som f.eks. Covid19-pandemien, støtter de mindre kommunene seg på storbykommunene. Det er en realitet at storbykommunene har større kompetanse på ulike områder, og spesielt på beredskap. Storbykommunene besitter også ofte kompetanse og gode tilrettelagte tjenester til særskilte grupper. Dette tiltrekker befolkning med behov for slike tjenester, og disse kommunen blir ofte et regionalt senter for denne typen tjenester.

Storbykommunene har større kultur- og idrettsanlegg, og andre fasiliteter som omkringliggende kommuner bruker. De er også regionale innovasjonsmotorer, og KS storbynettverk mener det er viktig at inntektssystemet legger til rette for at de kan være det i enda større grad ved å kompensere for kostnader forbundet med slikt innovasjonsarbeid.

KS storbynettverk mener det er viktig at Inntektssystemutvalget samarbeider tett med Generalistkommuneutvalget som jobber parallelt, slik at utredningen til Generalistkommuneutvalget beskriver og tar innover seg det ekstra ansvaret som storbykommunene tar, og at Inntektssystemutvalget kan foreslå en modell som kompenserer for dette.

Diskusjonen om regionalpolitikk handler ofte om distriktsutfordringer. KS storbynettverk er enig i at vi trenger levende og bærekraftige distriktssamfunn i Norge. Samtidig er det viktig å erkjenne at storbyene også har utfordringer, f.eks. knyttet til levekår og urbanitet. Byene spiller en viktig rolle som regionsentre

og motor for innovasjon og utvikling. Dersom byens rammebetingelser blir svekket vil det utfordre denne rollen og være et tap ikke bare for byene, men også kommunene rundt.

KS storbynettverk er bekymret for at det kan komme flere endringer framover som svekker storbyenes rammebetingelser. Det nye tilskuddet til grunnskoler er et eksempel på dette. Gjennom kriteriet fordeles 1,2 mrd. kroner av innbyggertilskuddet etter antall grunnskoler, noe som i praksis betyr en betydelig omfordeling fra store til mindre kommuner. KS storbynettverk mener at det er viktig at det ikke kommer for mange slike endringer som svekker storbyene.

Jan Oddvar Skisland
Leder, KS storbynettverk
Ordfører, Kristiansand

Raymond Johansen
Byrådsleder, Oslo

Rita Ottervik
Ordfører, Trondheim

Roger Valhammer
Byrådsleder, Bergen

Monica Myrvold Berg
Ordfører, Drammen

Lisbeth Hammer Krogh
Ordfører, Bærum

Gunnar Wilhelmsen
Ordfører, Tromsø

Kari Nessa Nordtun
Ordfører, Stavanger